

«Abans-d'ahir no, l'altre» i «demà passat no, l'altre»

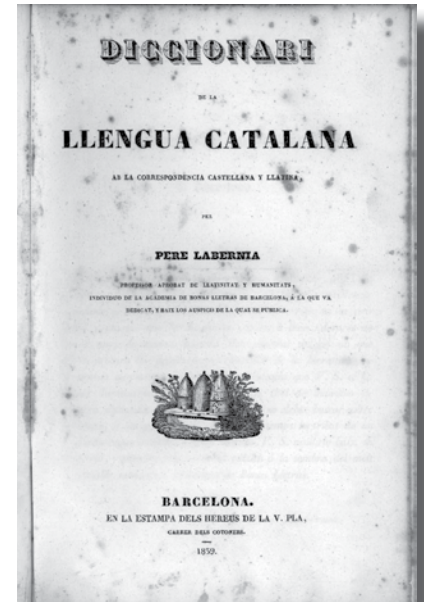
JAUME SALVANYÀ

Ahir, huilavui, demà. Vet aquí una trilogia temporal comuna a tots els dialectes, amb l'única variant de l'adverbi que indica el dia en què som: del llatí clàssic *hodie* va passar al llatí vulgar *hoie*, i d'aquí a *hui* (forma actual al País Valencià) i *vui* (forma rossellonesa), que posteriorment, segurament per analogia amb *ahir* (Badia 1981), va adoptar una *a*- inicial: *avui*. Per a designar els dies que van més enllà d'ahir i de demà, ja trobem més varietat en els diferents parlars. Podríem dir, a grans trets, que al País Valencià es fan servir les formes més antigues *després-ahir* i *després-demà*; a Catalunya, les formes més modernes *abans-d'ahir* i *demà passat* (en tortosí, però, coincideixen tradicionalment amb el valencià), i a les Balears es fa una barreja entre *després-ahir* d'una banda i *passat demà* o *demà passat* de l'altra. Fora de l'àmbit balear, actualment la forma *passat demà* es tendeix a silenciar (no figura en els diccionaris generals) o a proscriure per castellanisme (Ruai x 2011).

Per als qui emprem la forma *demà passat* (o *passat demà*), sembla incoherent que hàgim d'escriure-la diferent que *abans-d'ahir* o *després-ahir*, és a dir, sense guionet. Fabra (1912, 1932 i 1933) ja ho va establir així, sense cap justificació aparent. De fet, en el període anterior i contemporani de Fabra, tant la forma com l'ortografia d'aquests mots eren bastant desgavellades: *antes de ahí* i *demà passat*, *passat demà* o *després demà* (Labèrnia, 1864); *despusahir* i *despusdemà* (Aguiló, 1914-1934); *abans d'ahir* i *demà passat* (Vallès, 1927). El DCVB dona un repertori molt variat: *després-ahir* o *después-ahir* (amb els sinònims sense entrada pròpia *abans-d'ahir* i *antes-d'ahir*); *després-demà*, *després-demà*, *passat-demà*, *demà-passat* (amb els sinònims sense entrada pròpia *despusdemà*, *passat demà* i *demà passat*).

Sembla clar que *després-ahir* i *després-demà* s'han d'escriure amb guionet; si ho escrivíssim tot junt perdríem l'accent de *després*, i si ho féssim separadament aïllaríem *després*, forma antiga de l'adverbi *després* que avui en dia ja no és vigent (i això obligaria a haver-li de crear una entrada en el diccionari). Segurament, per analogia amb la grafia de *després-ahir* i *després-demà*, Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans van proposar d'escriure *abans-d'ahir* amb guionet. A més, així s'evitava una confusió hipotètica —em sembla més pretesa que real— amb l'estructura no lexicalitzada *abans d'ahir* ('en un temps indefinit anterior a ahir'). Aquesta confusió no és possible amb *demà passat*, i potser per això es va fixar sense guionet, però sí amb *passat demà* (que podria voler dir 'l'endemà de demà' o bé 'en un temps indefinit posterior a demà'). En canvi, actualment a les Balears no sembla que ningú trobi a faltar un guionet en *passat demà* (cf. IB3 i UIB).

Potser és agosarat plantejar-se un canvi en la grafia d'algun d'aquests dos mots. Si es passés a escriure *demà-passat*, regularitzaríem el sistema (totes les formes s'escriurien amb guionet) i podríem donar-li entrada pròpia en el diccionari (*abans-d'ahir*, *després-ahir* i *després-demà* ja en tenen), però introduiríem un guionet segurament més innecessari que el de *abans-d'ahir*. En canvi, si es passés a escriure *abans d'ahir*¹, segurament el mal més gros seria treure l'entrada pròpia que té en el diccionari, però es podria col·locar com a subentrada de *ahir*, igual que *demà passat* és subentrada de *demà*. Jo em decantaria per aquesta segona opció, perquè el guionet de *abans-d'ahir* no em sembla que respongui a cap criteri ortogràfic concret i el trobo innecessari i poc

pràctic (conec gent competent que han de consultar el diccionari cada vegada que han d'escriure aquests mots perquè no es recorden mai si el guionet va amb *abans-d'ahir* o amb *demà passat*).

En qualsevol cas, com que abans de fer un canvi ortogràfic d'aquesta mena caldria mirar-s'ho bé, continuo amb la grafia canònica per evidenciar el que vull creure que és un descuit d'algunes obres de referència, tant lexicogràfiques (DIEC2 i, en part, GDLC), com gramaticals: Fabra (1933 i 1956), Sanchis (1950), Moll (1968), Badia (1994) o Ruai x (1998). Per a referir-se al dia previ a *abans-d'ahir* i al dia posterior a *demà passat*, totes aquestes obres recullen *abans-d'ahir l'altre* i/o *després-ahir l'altre* i també *demà passat l'altre* i/o *després-demà l'altre*, però no deixen constància d'aquestes mateixes formes amb l'adverbi *no* intercalat, que és com es fa a la major part de Catalunya i del País Valencià. És possible que provinguin de la reducció d'una forma com *no antes de ahí sino lo altre* que recull Labèrnia. Ja en deixa constància en part el DCVB, i en els últims anys les formes amb el *no* s'han anat incor-

1. Fabra (1933, § 100) escriu *abans d'ahir l'altre* i Badia (1994: 251.2.II.4b) escriu *abans d'ahir*, sense guionets.

Fonts	Formes
<i>Diccionari català-valencià-balear</i>	<i>després-ahir s'altre</i> (Menorca) i <i>després-ahir no, l'altre</i> (València); no registra cap forma per a <i>demà passat no l'altre</i>
<i>Gran Diccionari de la llengua catalana</i>	<i>demà passat no, l'altre</i> , però en canvi no registra <i>abans-d'ahir no, l'altre</i>
<i>Gran Diccionari 62</i>	<i>abans-d'ahir (no) l'altre; demà passat (no) l'altre</i>
<i>Gramàtica normativa valenciana</i> (taula 27.4), <i>Manual d'ús de l'estàndard oral</i>	<i>després-ahir no l'altre; després-demà no l'altre</i>
<i>Gramàtica del català contemporani</i> (S, § 3.2.2.3)	<i>abans-d'ahir l'altre</i> (o <i>abans-d'ahir no, l'altre</i>); <i>demà passat l'altre</i> (o <i>demà passat no, l'altre</i>)

porant en diccionaris, gramàtiques i manuals.

Com es pot veure en el quadre superior, l'única vacil·lació a l'hora d'escriure les formes amb *no* és la presència o l'absència de coma. Jo optaria per evitar-la, sobretot perquè oralment —aquests adverbis són eminentment orals— no es fa cap pausa. Trobo que el GD62 és el model a

seguir: inclou totes les opcions posant el *no* entre parèntesis i s'estalvia la coma.

Espero que la nova gramàtica normativa de l'IEC, que és previst que s'acabi aquest any 2013, faci esment d'aquestes formes i que, de retruc, s'incorporin en el DIEC2. El GDLC ja té la meitat de la feina feta: tan sols hauria d'entrar *abans-d'ahir no*(,)

l'altre i, potser, eliminar les comes. Pel que fa a la grafia de *abans-d'ahir*, amb guionet, i de *demà passat*, sense guionet, la celebració, aquest 2013, del centenari de les *Normes ortogràfiques* podria ser una bona excusa per a plantejar-se la conveniència de fer-hi algun canvi o, per contra, de refermar-se en l'escriptura vigent d'aquests dos mots. ♦

Bibliografia

- AGUILÓ, Marià (1914-1934), *Diccionari Aguiló*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona [ed. facs. Alta Fulla, Barcelona, 1988-1989].
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006), *Gramàtica normativa valenciana*, AVL, València.
- ALCOVER, Anton M. i Francesc de B. MOLL (1926-1962), *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB), Moll, Palma.
- BADIA i MARGARIT, Antoni M. (1981), *Gramàtica històrica catalana*, Tres i Quatre, València.
- BADIA i MARGARIT, Antoni M. (1994), *Gramàtica catalana*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- ENCICLOPÈDIA CATALANA, *Gran Diccionari de la llengua catalana* (GDLC), en línia: <http://www.diccionari.cat> [consulta feta el febrer del 2013].
- FABRA, Pompeu (1912), *Gramàtica de la llengua catalana*, L'Avenç, Barcelona.
- FABRA, Pompeu (1932), *Diccionari general de la llengua catalana*, dins Jordi MIR i Joan SOLÀ (coord.) *Pompeu Fabra, Obres completes*, vol. 5, Institut d'Estudis Catalans, 2007.
- FABRA, Pompeu (1933), *Gramàtica catalana*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.
- FABRA, Pompeu (1956), *Gramàtica catalana*, Teide, Barcelona.
- IB3 i UIB, *Tot dret*, llibre d'estil per a la ràdio i la televisió de les Illes Balears, en línia: <http://totdret.uib.cat> [consulta feta el febrer del 2013].
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana*, segona edició (DIEC2), en línia: <http://dlc.iec.cat> [consulta feta el febrer del 2013].
- LABÈRNIA, Pere (1864), *Diccionari de la llengua catalana*, Espasa Editors, Barcelona.
- LACREU, Josep (1998), *Manual d'ús de l'estàndard oral*, Universitat de València, València.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís (curador) (2000), *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana* (GD62), Edicions 62, Barcelona.
- MOLL, Francesc de B. (1968), *Gramàtica catalana*, Moll, Palma.
- MOLL, Francesc de B. (2006), *Gramàtica històrica catalana*, Universitat de València, València.
- RUAIX, Josep (1998), *Català complet / 2*, Josep Ruaix, Moià.
- RUAIX, Josep (2011), *Nou diccionari auxiliar*, Claret, Barcelona.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1950), *Gramàtica valenciana*, Torre, València [ed. facs. Alta Fulla, Barcelona, 1993].
- SOLÀ, Joan [coord.]. (2002), *Gramàtica del català contemporani*, Empúries, Barcelona.
- VALLÈS, Emili (1927), *Diccionari català-castellà-francès*, Pal·las, Barcelona.